

Олійник Валентина Дем'янівна

ТУРИЗМ ЯК «ТОЧКА РОСТУ» СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

В статті обґрунтовано актуальність розвитку сільського туризму в Україні, опираючись на досвід європейських країн, визначено чинники організації сфери гостинності на селі, розглянуто значення анімації та створення туристських кластерів для розвитку форм сільського туризму і соціально-економічного розвитку сільських територій.

Ключові слова: сільський туризм, екологічний туризм, агротуризм, анімація, туристські кластери, соціально-економічний розвиток, фактори розвитку туризму на селі.

Олейник Валентина Демьяновна

ТУРИЗМ КАК «ТОЧКА РОСТА» СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ УКРАИНЫ

В статье обоснована актуальность развития сельского туризма в Украине, учитывая опыт европейских стран, определены факторы организации сферы гостеприимства на селе, рассмотрено значение анимации и создания туристических кластеров для развития форм сельского туризма и социально-экономического развития сельских территорий.

Ключевые слова: сельский туризм, экологический туризм, агротуризм, анимация, туристические кластеры, социально-экономическое развитие, факторы развития туризма на селе.

Oleynik Valentina Demyanovna

TOURISM AS A "POINT OF GROWTH" IN RURAL AREAS OF UKRAINE

In the article the importance of the development of rural tourism in Ukraine, given the experience of European countries, the factors in the organization of the hospitality village, considered the animation and the creation of tourism clusters for the development of forms of rural tourism and socio-economic development of rural areas.

Keywords: rural tourism, eco-tourism, agro-tourism, animation, travel clusters, socio-economic development, factors of development of tourism in rural areas.

Головною метою держави в економіці є забезпечення своїм громадянам достатньо високого рівня життя та його постійне підвищення. Проте з ряду об'єктивних причин кожен регіон має власну специфіку, у тому числі, характеризується певним рівнем розвитку. Проблема подолання нерівності соціально-економічного розвитку різних територій у складі країни була завжди актуальною. В ряду питань, що ставляться вченими в процесі дослідження явищ відсталості й депресивності та їх територіальних проявів, важливе місце посідає проблема пошуку шляхів виходу із ситуації, що склалась. Про її актуальність свідчить відомий вислів “Немає депресивних територій, є території, в яких не виявлено точки росту”. Останнім часом часто

висловлюється думка, що такою “точкою росту” може бути сільський туризм як стаціонарний відпочинковий вид туризму, що організовується на базі сільських поселень, зокрема, особистих селянських господарств, який передбачає використання місцевих рекреаційних ресурсів з метою проведення різноманітних циклів рекреаційних занять. В цьому виді туризму цінується свіже повітря, гостинність, безпека, місцеві природні та культурні пам’ятки, а додатковими принадами є можливість долучитися до краси незайманих природних ландшафтів, етнокультурної спадщини, аграрних видів діяльності, споживання екологічно чистої натуральної продукції, тощо [4].

Проблема розвитку сільських територій активно обговорюється як науковцями державного управління, економіки, географії, так і практиками. Відомі роботи Ф. Заставного, З. Варналія, Я. Шевчука, І. Прокопа, О. Топчієва, М. Барановського І. Смаля та багатьох інших. Перелік питань досліджень надзвичайно широкий: відсталість, депресивність територій, їх санація, розвиток, проблеми управління...

Україна має чудові можливості для розвитку сільського туризму – в усіх її регіонах є пам’ятки історії та культури світового рівня, унікальні природні заповідники. До того ж близько двох третин сільського населення в країні безробітні або частково зайняті. За даними опитувань, понад мільйон із них могли б запропонувати туристам свої помешкання. Однак офіційно зареєстровано лише близько трьох тисяч селянських садиб, які надають такі послуги. Та й розташовані вони по Україні нерівномірно [2].

Сьогодні туристська індустрія світу зазнає часи активного розвитку та формування нових напрямків. Паралельно з традиційними видами туризму набувають поширення усілякі нетрадиційні форми відпочинку та подорожей. Все більший вплив на сферу туризму робить поширення ідей екологізації життя. В більшості країн Європи заняття сільським туризмом заохочується на державному рівні. Не випадково тому в цих країнах частка екоподорожей складає більше 20% від усіх туристичних послуг, а темпи щорічного приросту досягають 30%. [5]. Так, у країнах ЄС близько 35 відсотків жителів надають

перевагу саме такому туризму, кількість агросадиб сягає десятків тисяч. Європейські туроператори не припиняють повторювати: туристу доволі сильно приїлись морські пляжі, рибні ресторани і шум. Доволі сильно набридли йому й фешенебельні лижні курорти. Зате змінити пильний мегаполіс на майже незайману природу, „поспілкуватися” з сільською живністю, проїнятися колоритом іноземної глибинки і спробувати свої сили в народних ремеслах – якраз те, що треба. За це в Європі готові платити, і так званий сільський, або зелений туризм вважається сьогодні одним із найбільш „рейтингових”. Тому країни, які можуть похизуватися красивими й екологічно чистими селами, не втратили можливості поповнити бюджет і створити нові робочі місця. Наприклад, у Польщі сільських мешканців простимулювали до виходу на „туристичну арену”. Влада вирішила, що на них не поширюватиметься закон, який регулює підприємницьку діяльність. Простіше кажучи, селяни звільняються від ПДВ. В Угорщині господарів турсадиб повністю звільнено від податків, що дозволило країні буквально за декілька років голосно заявити про себе на ринку сільського туризму [3].

Сьогодні прийнято виділяти кілька видів туризму. Так сільський туризм – це форма активного відпочинку в сільській місцевості, який тісно пов’язаний із краєзнавчим, етнічним, культурним туризмом, в якому безпосередньо використовується привабливість сільських територій. У цьому виді туризму цінується свіже повітря, гостинність, місцеві природні та культурні пам’ятки, наближення до природи. При цьому можна виділити декілька форм сільського туризму: власне сільський туризм – відпочинок на селі, що приносить прибуток приймаючій стороні; агротуризм (форму сільського туризму, тісно пов’язану з сільським господарством (тваринництвом, рибальством, городництвом) або агрорекреаційний туризм, що розвивається на базі підсобних господарств сільського населення або землях сільськогосподарських підприємств, передбачає активний відпочинок на природі і добровільну участь відпочиваючих у сільськогосподарських роботах, але не праця на власних присадибних ділянках як основне джерело забезпечення потреб сім’ї

продовольчими товарами та отримання нею додаткових грошових прибутків; зелений сільський туризм (різновид екотуризму), де предмет туристичного попиту є екологічно чисті території, природне різноманіття, привабливі ландшафти. Базою для його розвитку є сільські поселення розташовані у межах або поблизу об'єктів природи [1].

В житті можливе різне поєднання видів та форм туризму. Це може бути й культурно-пізнавальний, промисловий, спортивно-оздоровчий туризм, який розвивається на базі сільських поселень. При цьому може значно варіювати і набір послуг. Окрема сидиба може спеціалізуватись на полюванні, рибальстві, кінних прогулянках, організації свят.

Найбільш сприятливі передумови для розвитку сільського зеленого туризму об'єктивно складаються на територіях національних і ландшафтних парків, де існує можливість поєднати в повноцінному відпочинку пізнання природничого, історико-етнографічного та культурного потенціалу регіону. Родзинкою сільського зеленого туризму може і має стати яскрава анімація, тобто поживлення програм обслуговування, відпочинку і дозвілля туристів ігровими елементами та шоу-програмами на базі історико-етнографічної та культурної спадщини регіону. На кшталт уславленого у світі заповідного музейно-анімаційного середовища козацької доби на острові Хортиця, де з перших кроків турист потрапляє у світ запорізького козацтва і, за бажання, може спробувати зварити козацький куліш, опанувати козацькі ремесла, взяти участь у козацьких кінних іграх, набути навиків ратного мистецтва тощо.

Аналогічно з анімаційною спрямованістю розвивається музейний комплекс Трипільської культури у м. Ржищеві й с. Трипілья, що на Київщині, де турист поринає у атмосферу трипільської доби.

З елементами обрядово-побутової анімації реалізується на території національного природного парку «Гуцульщина» проект музею гуцульської культури під відкритим небом. Цей музей уможливорює туристам відчуття органічне поєднання народної архітектури та живого гуцульського побуту, побачити відроджені гуцульські ремесла і промисли (різьбярство, кушнірство,

писанкарство, мосяжництво, гончарство, килимарство, вишивка, бондарство). Подібні музеї «живої етнографії» можна організувати у будь-якій сільській місцевості, де обирається стратегічний довготривалий орієнтир на розвиток масового сільського зеленого туризму. Анімаційним наповненням програм сільського зеленого туризму можуть бути фольклорні фестивалі, народні гуляння, народні танцювальні вечори, карнавали, вечорниці, ворожіння тощо за безпосередньої участі туристів. Для забезпечення такої анімації сільського зеленого туризму потрібні відповідні кадри, добором і підготовкою яких мають опікуватися як регіональні органи самоврядування, так і профільні міністерства.

Розвиток сільського зеленого туризму змусить сільські громади приділяти більше уваги благоустрою сіл, реформуванню транспортної інфраструктури, відновленню роботи місцевих закладів культури, забезпеченню екологічної чистоти довкілля і вирішенню нагальних соціально-економічних проблем села за рахунок додаткових надходжень до бюджетів місцевих органів влади.

Велику роль у становленні та розвитку сільського зеленого туризму відіграє неприбуткова громадська організація – Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, яка збирає і концентрує дані з різних регіонів країни, проводить конференції та тематичні виставки з метою популяризації відпочинку в українському селі, сприяє розвитку сільської інфраструктури, самозайнятості сільського населення, виховання поваги до краси рідного краю, гостинних мешканців сільської місцевості, збереженню існуючого культурного та історичного надбання Українського народу. За її ініціативою створені й успішно функціонують осередки сільського туризму у більшості областей України [6].

Успіх справи організації гостинності на селі визначають, насамперед, такі чинники: У родині: професійна кваліфікація та вміння зацікавити; співпраця цілої родини; добрі стосунки з сусідами; особисті якості (комунікабельність, талант керівника). У господарстві: локалізація; відповідні будинки, приміщення та інвентар; тип сільськогосподарської продукції; здорова їжа; безпека; місця

рекреації на свіжому повітрі; можливість цікавих занять. У регіоні та у селі: туристична атрактивність; інфраструктура; послуги; форми проведення вільного часу.

Сільське населення України здатне отримувати реальні доходи у сфері сільського туризму від таких видів діяльності, як: облаштування туристичних маршрутів; облаштування й експлуатація стоянок для туристів; роботи гідями чи екскурсоводами; транспортне обслуговування туристів; єгерська діяльність (полювання, аматорське та спортивне рибальство); послуги з прокату туристичного спорядження; послуги з прийому туристів та їх ночівлі; кулінарні послуги для туристів; підготовка культурних програм.

Розвиток туризму в регіоні – це розвиток туристської індустрії даної території як складного комплексу міжгалузевих взаємовідносин. Щоб бути конкурентоспроможною туристська індустрія не може розвиватись стихійно. Вона потребує уважного та кваліфікованого управління. Велике значення при цьому може мати створення туринаського кластеру. Це сконцентрована на певній території група взаємопов'язаних підприємств і структур туристської індустрії та інших пов'язаних з нею галузей (транспорта, зв'язку, охорони здоров'я та інші), які взаємодіють і взаємодоповнюють один одного при створенні комплексного туристського продукту території.

Туристський кластер – це відносно компактна територія зростання туристської індустрії, що характеризується певною туристською спеціалізацією. При цьому особливо важлива атрактивна (приваблива) складова кластеру. Не менше значення мають також транспортні комунікації усередині туристичного кластеру, і що особливо важливо – зовнішні комунікації, які забезпечують транспортну близькість (доступність) по відношенню до головних цільових ринків.

На формування кластера туризму потрібно 2-3 роки. В сучасних умовах формування таких кластерів виправдано та доцільно. Перший досвід кластерів туризму на Поділлі, в Прикарпатті, Севастополі свідчить про перспективність такого розвитку [5].

Література

1. Кравченко Н. Роль сільського туризму в розвитку проблемних регіонів Полісся // Географія. Економіка. Екологія. Туризм. Регіональні студії. Збірник наукових праць / За ред. І.В. Смаля. – Ніжин. ТОВ. „Видавництво”Аспект-Поліграф”, 2007. – С. 248-254
2. Литвиненко Н. У село на відпочинок // Сільські вісті. – 2008. – 13 черв.
3. Омельченко О. Вас вітає готель "Мазанка"... Як реалізувати потенціал сільського туризму // Електронний ресурс. Режим доступу:<http://www.day.kiev.ua/138588/>
4. Рутинський М. Сільський туризм [Текст]/ М. Рутинський . – К.:Знання. – 2006. – 271 с.
5. Соколенко С. Особливості діяльності та розвитку об’єктів зеленого туризму у регіонах та проблеми створення міжнародних кластерів у цій галузі // Електронний ресурс. Режим доступу:<http://ucluster.org/blog/2010/12/osoblivosti-diyalnosti-ta-rozvitku-ob'ehktiv-zelenogo-turizmu-u-regionakh-ta-problemi-stvorenniya-mizhnarodn>
6. Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Всеукраїнська громадська неприбуткова організація // Електронний ресурс. Режим доступу:<http://www.greentour.com.ua>

